Ändringar i beskattningsreglerna för pensionsförsäkringar

Av kammarrättsassessorn Johan Salsbäck

1 Inledning

I prop. 1979/80:68 lade regeringen fram förslag om vissa ändringar i beskattningsreglerna för pensionsförsäkringar. Propositionen byggde i huvudsak på ett delbetänkande av utredningen om beskattning av tjänstepensioner[1] (Ds B 1978:13) Avdragsrätt för utländska pensionsförsäkringspremier m.m. I propositionen behandlades även en fråga som rör samordningen av reglerna om avdrag för pensionsförsäkringspremier och bestämmelserna om uppskov med realisationsvinstbeskattning vid avyttring av fastighet. Förslag om nya regler i detta hänseende begärdes av riksdagen vid föregående riksmöte (SkU 1978/79:16, rskr 86). Förslagen i propositionen antogs nyligen utan några ändringar i sak av riksdagen (SkU 1979/80:22, rskr 163). De nya reglerna återfinns i SFS 1980:71 och 72.

2 Bakgrund

Som bekant beslutade statsmakterna hösten 1975 om genomgripande ändringar i beskattningsreglerna för pensionsförsäkringar och arbetsgivares kostnader för tryggande av anställdas pensionering. Redan i samband med att lagstiftningen genomfördes stod det klart att behov förelåg av vissa justeringar i de nya reglerna. För att bl.a. lösa dessa frågor tillkallades våren 1976 utredningen om beskattning av tjänstepensioner. Efter förslag av utredningen har ändringar genomförts vid två tillfällen i 1975 års lagstiftning. Redogörelser för detta omfattande lagstiftningsarbete har tidigare lämnats i denna tidskrift (Skattenytt 1976 s. 21 ff, 1977 s. 89 ff och 1978 s. 299 ff). Beträffande förarbeten och innehållet i lagstiftningen hänvisas till angivna artiklar.

3 De nya reglerna

3.1 Allmänt

Medan tidigare genomförda ändringar i 1975 års lagstiftning närmast tagit sikte på frågor som särskilt rör tjänstepensioneringen innebär de nu antagna nya reglerna i huvudsak ändringar i de s.k kvalitativa rekvisiten för att en livförsäkring skall anses som pensionsförsäkring ((punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928:370) KL)). Allmänt sett kan de nya reglerna sägas innebära att kraven för att en livförsäkring skall godtas som pensionsförsäkring i vissa hänseenden uppmjukats. Det bör emellertid framhållas att

[1] Utredningsman regeringsrådet Göran Wahlgren.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

de beslutade ändringarna endast rör vissa detaljer i regelsystemet där erfarenheterna av 1975 års lagstiftning visat att behov av ändringar förelåg. Några ingripande principiella ändringar är det däremot inte fråga om.

I det följande behandlas först de nya reglerna som bygger på förslagen i betänkandet Ds B 1978:13 och härefter de nya reglerna om samordning av avdragsrätten för pensionsförsäkringspremier och uppskovsreglerna.

3.2 Avdragsrätt för utländska pensionsförsäkringspremier

3.2.1 Tidigare regler

En möjlighet att efter dispens få en utländsk försäkring godtagen som pensionsförsäkring har åter införts. Innan en redogörelse lämnas för den närmare utformningen av dispensregeln skall jag något beröra bakgrunden till den särskilda behandlingen av utländska pensionsförsäkringar och de regler som tidigare gällt för sådana försäkringar.

Beskattningsreglerna för pensionsförsäkringar bygger på att avdrag för premier skall följas av beskattning av utfallande pensionsbelopp. Är den pensionsberättigade bosatt utomlands när pensionsbeloppen utbetalas föreligger risk för att sambandet mellan avdrag och beskattning bryts. Om försäkring tecknats i svensk försäkringsanstalt kan emellertid ett svenskt skattekrav alltid göras gällande när pension utbetalas. Annorlunda förhåller det sig givetvis om försäkringen har tecknats utomlands. Mot bakgrund av att pensionförsäkringar tecknats i utländska försäkringsbolag i som det ansågs uppenbart skatteflyktssyfte infördes genom lagstiftning år 1969 som villkor för att en livförsäkring skulle godtas som pensionsförsäkring att försäkringen tecknats i en i Sverige bedriven försäkringsrörelse (prop. 1969:162, BeU 1969:75, rskr 1969:429, SFS 1969:754). Detta innebar i sin tur att utomlands tecknade försäkringar generellt kom att anses som kapitalförsäkringar varför avdrag ej längre kunde medges för premier för sådana försäkringar. Det bör emellertid noteras att utländska försäkringar som meddelats före den 1 januari 1969 och som frånsett det förhållandet att försäkringen tecknats utomlands enligt då gällande regler var att anse som pensionsförsäkring fortfarande skall betraktas som pensionsförsäkring om hela premien för försäkringen betalats senast den 31 december 1968. Om premiebetalningen delvis verkställts före nämnda tidpunkt skall försäkringen delas upp i en pensionsförsäkrings- och en kapitalförsäkringsdel (punkt 2 av ikraftträdandebestämmelserna till SFS 1969:754). Efter dispens kunde dock en utländsk försäkring behandlas som pensionsförsäkring även efter 1969 års lagstiftning (punkt 3 av ikraftträdandebestämmelserna till SFS 1969:754). Dispens kunde medges utländsk medborgare som tecknat försäkring före eller under bosättningen i Sverige. Även svensk medborgare som efter bosättning utomlands åter flyttat till Sverige kunde medges dispens om vistelsen utomlands varat i minst tre år i följd och försäkringen tecknats under denna tid. Vid 1975 års lagstiftning upphävdes dispensregeln.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

Som skäl för att inte heller dispensvägen godta utländsk försäkring som pensionsförsäkring anfördes att avsteg från de nya detaljerade kvalitativa villkoren inte borde accepteras. Eftersom det bedömdes som praktiskt taget uteslutet att någon utländsk försäkring skulle komma att uppfylla dessa villkor saknades det anledning att behålla dispensregeln (prop. 1975/76:31 s. 117). Dispensansökningar som inkom före utgången av år 1975 prövades dock enligt äldre regler. Hade dispens inte sökts inom den tiden saknades möjlighet att få en utländsk försäkring behandlad som pensionsförsäkring.

3.2.2 Den nya dispensregeln

Möjligheten att efter dispens få en utländsk försäkring godtagen som pensionsförsäkring har som redan nämnts nu återinförts. Dispensprövningen skall handhas av riksskatteverket (RSV).

Den bedömningen har således nu gjorts att det när det gäller försäkringar tecknade utomlands kan förekomma fall då det är befogat att i ett eller annat avseende ge avkall på de krav som uppställts i KL för att en livförsäkring skall godtas som pensionsförsäkring.

Vid dispensprövningen bör enligt vad som framhålls i propositionen (s. 25ff) tre skilda slag av förhållanden beaktas, nämligen *försäkringstagarens personliga förhållanden, försäkringsvillkoren* samt *att obehöriga skatteförmåner inte uppkommer* genom att dispens medges.

Vad först beträffar försäkringstagarens *personliga förhållanden* bör dessa vara sådana att försäkringen mot bakgrund av dessa förhållanden kan antas fylla ett verkligt pensioneringssyfte. Det bör kunna påvisas starka sakliga skäl för att teckna försäkringen utomlands och att vidmakthålla den under vistelsen i Sverige. När det gäller att avgöra om detta krav är uppfyllt skall en helhetsbedömning göras av den skattskyldiges situation. Två typfall anges i propositionen då dispens kan tänkas komma i fråga. I det första fallet är det fråga om en utomlands bosatt person som arbetar i Sverige för en kortare tid och då önskar vidmakthålla en i utlandet tecknad försäkring. Något absolut krav på att försäkringen skall ha tecknats före bosättningen i Sverige har dock inte uppställts. Det andra angivna fallet är då en person bosätter sig permanent här i landet men saknar möjlighet att bygga upp ett pensionsskydd inom ramen för de svenska pensioneringssystemen. I sistnämnda fall bör för dispens vanligen krävas att försäkringen tecknats före bosättningen i Sverige. Dispens bör inte medges om den skattskyldige utan ytterligare premiebetalningar kan behålla det pensionsskydd som byggts upp utomlands. Försäkringstagarens medborgarskap — svenskt eller utländskt — skall inte vara ensamt avgörande för frågan om dispens skall medges. Medborgarskapet får i stället vägas in som en faktor bland andra i den helhetsbedömning som skall göras av den skattskyldiges situation.

Vad sedan gäller *försäkringsvillkoren* innebär det förhållandet att en dis-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

pensregel införts att avsteg måste kunna medges från de krav som uppställs i KL för att en svensk försäkring skall godtas som pensionsförsäkring (de kvalitativa villkoren). Även beträffande försäkringsvillkoren bör en helhetsbedömning göras. För dispens skall fordras att försäkringen till sin huvudsakliga karaktär motsvarar en svensk pensionsförsäkring. Någon uppdelning i en pensionsförsäkrings- och en kapitalförsäkringsdel får inte förekomma. I propositionen anges följande riktlinjer för vilka avvikelser som bör kunna godtas från de kvalitativa villkoren. Att förmåner av kapitalförsäkringsnatur kan utgå p.g.a. en utländsk försäkring bör i allmänhet inte utgöra hinder för dispens om dessa inte motsvarar mer än 25% av de totala förmånerna enligt försäkringen. Mindre avvikelser i fråga om åldersgränser o.d. skall inte i sig medföra att dispens vägras. Enligt KL får överlåtelse eller återköp av pensionsförsäkring inte förekomma annat än i ett fåtal särskilt angivna fall. Det har inte ansetts möjligt att helt upprätthålla det principiella förbudet för sådana förfoganden beträffande utländska försäkringar. Om möjligheterna till återköp eller överlåtelse är något större än vad som godtas enligt svenska regler får detta i stället till följd att det av andra omständigheter måste framstå som särskilt starkt motiverat att dispens medges. En annan fråga gäller möjligheterna till ändring av försäkringsvillkoren. Enligt reglerna för svenska pensionsförsäkringar skall i försäkringsvillkoren anges att ändring av dessa inte får ske i strid med bl.a de kvalitativa villkoren i KL. En motsvarande krav har inte varit möjligt att regelmässigt uppställa för utländska försäkringar. Är omständigheterna emellertid sådana att det kan anses föreligga risk för att villkoren kommer att ändras på så sätt att försäkringen förlorar sin huvudsakliga karaktär av pensionsförsäkring skall dispens vägras.

När RSV har att ta ställning till om villkoren för en viss försäkring är godtagbara kan möjligen uppkomma tveksamhet om en jämförelse skall göras med de kvalitativa villkor som gällde enligt svenska regler vid tidpunkten för tecknandet av försäkringen eller motsvarande regler vid tidpunkten för dispensprövningen. ((Jfr 2 § lagen (1975:1348) om ikraftträdande av lagen (1975:1347) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) (ikraftträdande lagen)). Enligt ett uttalande i propositionen (s 33) ligger det i sakens natur att bedömningen skall göras mot bakgrund av de kvalitativa villkor som gäller vid tidpunkten för dispensprövningen.

En tredje aspekt som bör beaktas vid dispensprövningen är *att avdragsrätten inte ger upphov till obehöriga skatteförmåner.* Sådana förmåner kan tänkas uppkomma, dels genom att avdrag för premie medges såväl vid taxeringen i Sverige som i annat land, dels genom att utfallande pensionsbelopp undgår beskattning. I propositionen (s 29ff) gjordes den bedömningen att risken för dubbelavdrag var obetydlig. Skulle det likväl redan vid behandlingen av dispensansökan framkomma omständigheter som tyder på att dubbelt avdrag kan komma att medges får detta betraktas som ett skäl för att vägra dispens.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

Vad gäller beskattningen av utfallande belopp hade utredningen förordat att dispens endast skulle medges om den utländska försäkringen tecknats i ett land där pensionsutbetalningar på grund av försäkringen skulle komma att beskattas. Enligt utredningen borde det ankomma på regeringen att (i förordningens form) besluta om vilka länder som har en i detta hänseende godtagbar skattelagstiftning. Med hänsyn till bl.a. de betydande praktiska svårigheter som är förenade med en sådan prövning och det begränsade värde som en sådan undersökning har när det gäller att bedöma om utfallande försäkringsbelopp i ett enskilt fall kommer att bli beskattade utgick detta led i dispensprövningen i regeringsförslaget. Frågan om beskattning av utfallande belopp får istället beaktas inom ramen för prövningen av individuella dispensansökningar. Finns det med hänsyn till utredningen i dispensärendet anledning anta att utbetalade belopp inte kommer att effektivt beskattas bör dispens vägras.

Den nya dispensregeln har tagits in i punkt 1 sjuttonde stycket av anvisningarna till 31 § KL. Av samma anvisningspunkt följer att besvär inte får anföras över RSV:s beslut i dispensfrågan. Det bör slutligen påpekas att ett dispensbeslut inte medför någon obegränsad avdragsrätt. De beloppsmässiga ramar för avdrag för pensionsförsäkringspremier som gäller enligt 46 § 2 mom. KL blir givetvis tillämpliga även för en utländsk försäkring.

Avdrag efter dispens enligt de nya bestämmelserna får medges fr.o.m. 1980 års taxering. Om dispens medges efter den ordinarie besvärstidens utgång har den skattskyldige rätt att få avdragsyrkandet prövat genom besvär i särskild ordning om yrkandet framställs inom sex månader från dagen för RSV:s beslut. Som yttersta tidsgräns för yrkande om avdrag gäller dock utgången av femte året efter taxeringsåret.

3.2.3 Sammanfattning av beskattningsreglerna för utländska pensionsförsäkringar

Vad först gäller rätten till avdrag för premie för utländsk livförsäkring kan sådant avdrag endast medges om den utländska försäkringen genom dispens enligt 1969 års regel eller enligt den nu införda regeln är att anse som pensionsförsäkring. För att avdrag skall medges måste den skattskyldige vidare ha varit bosatt i Sverige under beskattningsåret.

Vad sedan beträffar beskattningen av utfallande pensionsbelopp kan skattskyldighet endast uppkomma om den pensionsberättigade är bosatt här i landet när utbetalning sker (53 § 1 mom. a) första stycket KL). Är den pensionsberättigade bosatt i Sverige då pensionen utbetalas skall beskattning ske om försäkringen genom dispens jämställts med svensk pensionsförsäkring. Vidare skall beskattning ske om försäkringen meddelats och premien slutbetalats senast vid utgången av år 1968 under förutsättning att den utländska försäkringen enligt då gällande regler var att anse som pensionsförsäkring. Om premien erlagts både före och efter nämnda tidpunkt skall så stor del av pensionsbeloppen beskattas som svara mot premier betalade före den 1 januari 1969 (punkt

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

2 av ikraftträdandebestämmelserna till SFS 1969:754). Huruvida avdrag faktiskt medgivits för premierna för försäkringen saknar betydelse för frågan om beskattningen av utfallande belopp.

3.2 Dödsbo som försäkringstagare

Efter 1975 års lagstiftning har det inte varit möjligt för dödsbo att teckna pensionsförsäkring till förmån för avlidens efterlevande. En sådan möjlighet har nu åter öppnats. Den nya bestämmelsen är utformad som en dispensregel. Dispensregeln kan ses som en viss utvidgning av området för s.k. avyttringsdispens (46 § 2 mom. sjätte stycket KL).

Om en företagsägare själv avyttrar sitt företag kan han genom dispens av RSV få göra avdrag för pensionsförsäkringspremie med högre belopp än som annars godtas. Förutsättningarna för dispens är i sådant fall att den skattskyldige drivit jordbruk, skogsbruk eller rörelse och att han upphört med driften i förvärvskällan samt att han under verksamhetstiden ej skaffat sig ett betryggande pensionsskydd. Genom de nu beslutade ändringarna kommer dödsboet efter en avliden företagsägare att kunna köpa en försäkring till förmån för de efterlevande när dödsboet avyttrar företaget om den avlidne försummat att tillskapa ett betryggande efterlevandeskydd. Enligt ett uttalande i propositionen (s. 35) kan dispens även medges om dödsboet fortsätter verksamheten under en viss tid och företaget härefter avyttras. Någon rätt till fortlöpande avdrag för dödsboet från den löpande inkomsten av verksamheten bör dock inte föreligga. Den inkomst som kan grunda rätt till avdrag är således den engångsinkomst som uppkommer vid avyttringen av verksamheten.

När det gäller beräkningen av avdragets storlek skall efterlevandeförmånerna enligt ITP-planen vara vägledande. Vidare skall de beloppsmässiga begränsningar som anges i 46 § 2 mom. sjätte stycket KL för avyttringsdispenser iakttas. I sammanhanget måste dock beaktas att avdragsbeloppet blir lägre för dödsboet än vad som är fallet om försäkringen tecknats av den avlidne då ålderspensionsmomentet bortfallit.

Lagtekniskt har dispensregeln utformats som ett undantag från bestämmelsen i punkt 1 tredje stycket av anvisningarna till 31 § KL om att försäkringstagare i fråga om annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring skall vara den försäkrade. Rekvisiten för dispens är utformade i överensstämmelse med vad som anges i 46 § 2 mom. sjätte stycket KL beträffande avyttringsdispens. Ett tillägg i sistnämnda lagrum har också gjorts varav framgår att de beloppsmässiga begränsningar som där gäller även är tillämpliga när dödsbo tecknar försäkring efter dispens. Slutligen har en särskild regel tagits in i punkt 1 nionde stycket av anvisningarna till 31 § KL varav framgår att pension på grund av försäkring som tecknats av dödsbo skall anses som efterlevandepension och får utgå som om den avlidne varit försäkrad.

I propositionen framhålls att dispensregeln för dödsbo — liksom vad är fal-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

let vid avyttringsdispenser i övrigt — bör vara tillämplig även då verksamheten bedrivits indirekt genom förmedling av juridisk person. Även detta framgår nu efter ett förtydligande tillägg vid riksdagsbehandlingen direkt av lagtexten.

3.3 Tjänstepensionsförsäkring till förmån för anställds efterlevande

En ändring har gjorts i definitionen av tjänstepensionsförsäkring. Med tjänstepensionsförsäkring avsågs enligt punkt 1 andra stycket av anvisningarna till 31 § KL före den nu beslutande ändringen pensionsförsäkring som har samband med tjänst och för vilken den försäkrades arbetsgivare åtagit sig att ansvara för hela premiebetalningen. Av detta har ansetts följa att arbetsgivare — sedan den anställde avlidit — inte kan trygga pension till den anställdes efterlevande genom tjänstepensionsförsäkring. Detta har i sin tur kunnat få ogynnsamma konsekvenser i fall då arbetsgivare enligt 21 och 25 §§ lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. (tryggandelagen) skall trygga pensionsutfästelse genom köp av pensionsförsäkring. Som definitionen av tjänstepensionsförsäkring varit utformad har det i dessa fall inte varit möjligt för arbetsgivaren att teckna pensionsförsäkring till förmån för en avliden anställds efterlevande.

Bestämmelserna om vad som avses med tjänstepensionsförsäkring har nu kompletterats med en föreskrift om att med sådan försäkring också förstås pensionsförsäkring som — om den anställde avlidit — tagits av den anställdes arbetsgivare till förmån för den anställdes efterlevande och för vilken försäkring arbetsgivaren åtagit sig att ansvara för betalning av hela avgiften. Härigenom kommer det inte att råda någon motsättning mellan bestämmelserna i tryggandelagen och skattereglerna i de fall som nämnts i det föregående. Ändringen har emellertid en vidare betydelse. Det kommer nämligen även i andra fall att vara möjligt att trygga pension till anställds efterlevande genom försäkring. Vidare blir det möjligt att trygga sådan pension med avdragsrätt vid taxeringen även när tryggande sker genom avsättning till pensionskonto eller pensionsstiftelse. Detta följer av bestämmelserna i punkt 2 e) tionde stycket av anvisningarna till 29 § KL. Vid remissbehandlingen av utredningens betänkande framhöll Svenska försäkringsbolags riksförbund att den nya bestämmelsen borde få tillämpas oberoende av om pensionslöftet lämnats före eller efter den anställdes död. I propositionen (s. 37) uttalades att regeln närmast var tänkt för den situationen då pensionslöftet lämnats före dödsfallet men att det inte fanns någon anledning att förhindra att den tillämpades även om löftet lämnats efter dödsfallet.

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen begärde Svenska försäkringsbolags riksförbund och Folksam i en skrivelse till skatteutskottet ett förtydligande i fråga om den föreslagna bestämmelsen. I skrivelsen anfördes att det efter den föreslagna ändringen i anvisningarna till 31 § framgick att försäk-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

ring får tecknas av arbetsgivare efter den anställdes död till förmån för dennes efterlevande men att oklarhet kunde anses råda om arbetsgivarens avdragsrätt för premie för sådan försäkring då någon ändring inte föreslagits i punkt 2 e) av anvisningarna till 29 § KL. Utskottet framhöll i sitt betänkande (s. 21) att reglerna i nämnda lagrum är så konstruerade att den föreslagna ändringen i anvisningarna till 31 § automatiskt medför att avdragsrätt uppkommer för arbetsgivare i den aktuella situationen. Man kan nog våga sig på den gissningen att det av utskottet påpekade förhållandet inte var någon nyhet för frågeställarna. Den oklara punkten är ju inte om avdragsrätt föreligger utan hur avdragsutrymmet skall beräknas. I det avseendet lämnas inte någon ledning i utskottsbetänkandet. Så mycket kan väl emellertid sägas att om det gäller ett pensionslöfte som lämnats skriftligen före utgången av år 1975 (Jfr. 8 § ikraftträdandelagen) eller är fråga om avdrag enligt punkt 2 e) åttonde stycket av anvisningarna till 29 § KL så är problemen begränsade. I det första fallet medges avdrag för den premie som erfordras för att trygga löftet genom försäkring och i det andra inom de ramar och under de förutsättningar som anges i lagrummet. Svårigheterna uppkommer när avdragsutrymmet skall bestämmas enligt huvudregeln i punkt 2 e) första stycket av anvisningarna till 29 § KL. Enligt min mening torde ingen annan möjlighet finnas än att utgå från den avlidnes anställningstid och löneförmåner och härigenom komma fram till efterlevandeförmånerna enligt allmän pensionsplan i fråga om en motsvarande anställd. Avdragsrätt torde sedan föreligga för arbetsgivaren för den premie som erfordras för att trygga efterlevandeförmåner enligt löftet upp till denna nivå.

3.4 Reglerna om försörjningsränta

Beskattningsreglerna för efterlevandepension i form av s.k. försörjningsränta har ännu en gång varit föremål för behandling i detta sammanhang. Med försörjningsränta avses i allmänhet en försäkring som är förenad med ålderspension och efterlevandepension till vissa angivna personer som under vissa förutsättningar skall utgå under ett garanterat antal år oavsett om den försäkrade eller medförsäkrad har avlidit dessförinnan. De särskilda beskattningsbestämmelserna för försörjningsränta finns i punkt 1 elfte—trettonde styckena av anvisningarna till 31 § KL. Det som skiljer försörjningsränta från annan efterlevandepension är att pensionen kan utgå till vuxna och fullt arbetsföra barn till försäkringstagaren.

De nu beslutade ändringarna beträffande försörjningsränta är av begränsad betydelse. Dels har ett krav slopats på att försörjningsränta, för att godtas som efterlevandepension, skall utgå under minst fem år. Vidare har definitionen av begreppet försörjningsränta givits en något annan utformning. Någon ändring i sak innebär inte den nya definitionen. Det uttalade syftet med ändringen är att definitionen skall ge ett bättre uttryck för att garantimomentet i

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

försörjningsräntan — om denna försäkringsform skall godtas som pensionsförsäkring — endast får omfatta den personkrets till vilka efterlevandepension i allmänhet kan utgå.

I utredningens betänkande föreslogs också ändringar i två andra hänseenden beträffande försörjningsränta. Förslagen innebar allmänt sett att användningsområdet för försörjningsränta skulle ha vidgats något. Förslagen genomfördes inte. Ställningstagandet är att se mot bakgrund av att försörjningsränta innehåller klara kapitalförsäkringsinslag.

3.5 Ändrad premiebetalning för äldre pensionsförsäkringar

Enligt 2 § ikraftträdandelagen skall äldre kvalitativa villkor i punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL alltjämt gälla i fråga om försäkringar som tagits i enlighet med ansökan som kommit in till försäkringsgivarens huvudkontor före utgången av år 1975 (äldre försäkringar). I 2 § ikraftträdandelagen föreskrivs emellertid att om villkoren för äldre försäkring ändras i ett avtal varav följer ökad premieförpliktelse totalt eller för år räknat skall detta anses som ett nytt försäkringsavtal. I sin tur blir då de nya kvalitiva bestämmelserna i punkt 1 av anvisningarna till 31 § KL tillämpliga på försäkringen.

Bestämmelsen om att överenskommelse som medför ökad premieförpliktelse för år räknat skall anses som nytt avtal har nu utgått och ersatts med en bestämmelse om att överenskommelse *som medför tidigareläggning av premiebetalning* skall betraktas som nytt försäkringsavtal. Som tidigareläggning av premiebetalning skall enligt ett uttalande i propositionen (s. 45) anses att kapitalvärdet av de premier som belöper på tiden från överenskommelsen till en tidpunkt före försäkringstidens utgång ökar genom överenskommelsen. Med kapitalvärdet förstås då kapitalvärdet av de mot försäkringspremierna svarande helårspremierna.

Syftet med ändringen i ikraftträdandelagen är att förkortning av betalningsterminerna för en försäkring från exempelvis helår till kvartal eller månad skall kunna ske utan att nytt avtal anses träffat. En sådan förkortning innebär regelmässigt att summan av premierna för ett visst år blir något högre varigenom premieförpliktelsen kan anses ha ökat *för år räknat*. Vidare kan nu premiereduktion medges för flera år med efterföljande höjning av premierna under senare år utan att nytt avtal härigenom anses föreligga. Att premiereduktion har kunnat medges för ett år har med stöd av ett skatteutskottsuttalande (SkU 1975/76:20 s. 58) ansetts möjligt redan enligt den tidigare lydelsen av 2 § ikraftträdandelagen.

3.6 Förhöjt premieavdrag vid avgångsvederlag

Vid remissbehandlingen av utredningens betänkande framfördes förslag om ändringar i beskattningsreglerna för pensionsförsäkringar i en rad olika hänseenden (prop. bilaga 2 avsnitt 10). Av dessa förslag till ändringar i reglerna har ett föranlett lagstiftning. En möjlighet till förhöjt avdrag för pensionsför-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

säkringspremie har införts för anställd som uppbär ett större belopp i samband med att anställning upphör (avgångsvederlag). Förhöjt avdrag kan medges efter dispens i enskilda fall. Dispensmyndighet är RSV. Dispens kan medges endast om det är fråga om en större ersättning. Den anställde bör helt eller huvudsakligen sakna pensionsrätt i anställning. Att en anställd saknar pensionsrätt i anställning innebär att rätt till tjänstepension — utöver ATP — inte föreligger. Vid dispensprövningen bör vidare hänsyn tas till det pensionsskydd som den skattskyldige kan ha byggt upp genom egna pensionsförsäkringar. I fråga om nivån på pensionsförmånerna bör ITP-planen vara vägledande. Den nya dispensregeln finns i det särskilda ”dispenslagrummet” i 46 § 2 mom. sjätte stycket KL.

3.7 Avdrag för pensionförsäkringspremie och uppskovsreglerna

Vid riksdagsbehandlingen av regeringens proposition med förslag till nu gällande regler om uppskov med beskattning av realisationsvinst togs i en motion upp frågan om samordning i visst hänseende av reglerna om avdrag för pensionsförsäkringspremie och uppskovsreglerna. Motionen ledde till att riksdagen begärde förslag från regeringen om ändrade regler (SkU 1978/79:16 s. 21 rskr 86). Uppskovsreglerna finns i lagen (1978:970) om uppskov med beskattning av realisationsvinst. En redogörelse för uppskovsreglerna har tidigare lämnats i denna tidskrift (Skattenytt 1979 s. 40).

Det fall som åsyftades vid riksdagsbehandlingen var följande. En jordbrukare (ev. rörelseidkare) överlåter sin fastighet. Han medges uppskov med realisationsvinstbeskattning men lyckas inte förvärva någon ersättningsfastighet inom den fyraårsperiod som i allmänhet gäller enligt uppskovsreglerna. Uppskovsbeloppet kommer då att efterbeskattas för avyttringsåret. Om realisationsvinsten i stället tagits till beskattning vid den ordinarie taxeringen hade den skattskyldige haft möjlighet att skjuta upp beskattningen av vinsten helt eller delvis genom köp av pensionsförsäkring. I det fall som här avses kan avdrag ofta medges med högre belopp än vad som följer av vanliga regler efter dispens av RSV enligt 46 § 2 mom. sjätte stycket KL. I efterbeskattningssituationen kunde emellertid den skattskyldige inte p.g.a. reglerna om rätt beskattningsår neutralisera beskattningen av realisationsvinsten genom köp av pensionsförsäkring.

Den av riksdagen begärda lagändringen har nu genomförts. Den nya regeln innebär följande. Skattskyldiga som skall efterbeskattas enligt uppskovsreglerna får rätt att vid efterbeskattningen göra avdrag för premie för pensionsförsäkring utan hinder av att premien betalas efter utgången av det beskattningsår som efterbeskattningen avser. Detta gäller dock endast om efterbeskattningen avser vinst som uppkommit vid avyttring av jordbruksfastighet eller fastighet som använts i den skattskyldiges rörelse. Avdrag kan således inte medges om vinsten uppkommit vid avyttring av villa- eller hyresfastighet. Av-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10

draget får inte överstiga det belopp som skall efterbeskattas. För att avdrag skall medges måste premien ha betalats inom tre månader från den dag då den skattskyldige fått del av framställningen om efterbeskattning. Om den skattskyldige ansökt om dispens hos RSV enligt 46 § 2 mom. sjätte stycket KL inom den angivna tidsperioden för att få rätt till avdrag med högre belopp än vad som följer av vanliga regler får dock premiebetalningen göras inom tre månader från dagen för RSV:s beslut. Bestämmelserna har tagits in i en ny anvisningspunkt 6 till 41 § KL.

Har avdrag för premie medgivits med stöd av den nu införda regeln kan avdrag inte medges även vid taxeringen för det år då premien betalas. Detta framgår direkt av författningstexten. När avdragsyrkandet prövas iakttas i vanlig ordning de begränsningar i avdragsrätten som gäller enligt 46 § 2 mom. KL. Har den skattskyldige vid den ordinarie taxeringen medgivits avdrag för pensionsförsäkringspremie begränsas således avdragsutrymmet vid efterbeskattningen. Även om det är situationen med avdrag efter dispens i avyttringsfallen som ligger närmast till hands föreligger det inte något hinder för att vid efterbeskattningen erhålla avdrag inom de ramar som gäller enligt vanliga regler.

Bestämmelserna i punkt 6 anvisningarna till 41 § KL är tillämpliga vid efterbeskattning enligt den nya uppskovslagen. Detta innebär att de nya reglerna i praktiken inte kommer att tillämpas förrän några år förflutit. För de skattskyldiga som har att träffa avgörandet om ansökan om uppskov med beskattning av realisationsvinst ska göras har reglerna givetvis vid den bedömningen betydelse redan nu.

3.8 Ikraftträdandebestämmelserna

Ikraftträdandebestämmelserna i fråga om de nya reglerna för utländska försäkringar och för avdragsrätten för premie i uppskovsfallen har behandlats i den föregående framställningen. De nya reglerna i övrigt blir tillämpliga första gången vid 1981 års taxering.

4. Avslutning

De ändringar som nu genomförts har grundats på det tredje delbetänkandet från utredningen om beskattning av tjänstepensioner. Av utredningsuppdraget återstår nu frågorna om samordning av tryggandelagens bestämmelser och skattereglerna samt om avskattning av disponibla pensionsmedel i vissa fall. (Se kommittéberättelse 1977 Del II, s 88 ff). Till utredningen har också för att tas i beaktande vid utredningsarbetet överlämnats en skrivelse från Sveriges industriförbund som rör inkomstbeskattningen av pensionsstiftelser och har som bakgrund svårigheterna att trygga lämnade pensionsutfästelser vid stark inflation. Utredningen kommer att redovisa sitt återstående arbete i ett slutbetänkande. Det kommer således att finnas anledning att återkomma till reglerna om avdragsrätt för pensioneringskostnader.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-07 17:23:10